

VAS-ÉS FÉMMUNKÁS

Előfizetési ára

Egész évre 60 Lel, félévre 30 Lel,
negyed évre 15 L, egyes szám 5 L.A Romániai Vas-, Fém- és Vegyipari
Munkások Országos Szövetségének
Hivatalos Közlönye.
Megjelenik minden hó 1-6n

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Cluj—Kolozsvár, Strada Memorandu-
lul 21. szám (volt Unió-utca) Redout.

Csak rajta, rajta,

uraim, jó uton haladunk! Csak rajta, rajta! . . . Minél nehezebb a teher annál gyorsabban vágja földhöz az alatta nyögő ember. Ez egy olyan igazság, amelyet mindenki ismer, csak azok nem, akik a terheket rakják a dolgozó népre s akik ezt nem is ismerhetik, mert ők sohasem nyögtek az ilyen terhek sulya alatt.

Csak rajta, rajta! . . .

Még vannak jogok, amelyeket rabolni lehet, még vannak szabadságok, amelyeket korlátozni lehet, még vannak emberek, akiket rab-szizjra lehet fűzni . . . És miért ne tennék ezt meg a hatalmon lévő drága jó urak, mikor a cél szentesíti az eszközt, a cél pedig — a konszolidáció?

A „konszolidáció“, ez a régi nóta, amelyet több mint öt éve huznak a fülünkbe. Ez az idegenül hangzó szó, amellyel sohasem vagyunk tisztában, hogy Romániában tulajdonképpen mit jelent?

Más országokban ez alatt az ország gazdasági és társadalmi kérdéseinek normális irányba való tereledését értik. Más országokban a konszolidálás abból áll, hogy az egész nép boldogulását viszik előbbre, munkaalkalmakat teremtenek, a dolgozók jogait tiszteletben tartják, a nélkülözőket támogatják, vagy azok támogathatóságának ügyét előmozdítják. Más országokban . . . de minek soroljuk fel mindazt, ami máshol van, ami nálunk nincs meg, de kellene, hogy legyen? Nálunk is van konszolidáció, csak hogy itt mást értenek e rejtelmes szó alatt. Mikor konszolidációról beszélnek s mikor azt mondják, hogy ez a konszolidáció az ország érdeke, ha az

„ország“ szó alatt a hatalmon levők zseb- és osztályérdekeit értjük, máris tisztában vagyunk, hogy kinek a kutyája ugat.

* * *

Hosszu parlamenti szünet után a liberálisok gőzerővel folytatott törvénygyártása újból kezdetét vette. Nincsen a gazdasági életnek az az ága, melyre ezek az urak ki ne vetették volna hálójukat s amelyet a maguk részére ne gyümölcsöztetnének.

A programbeszéd, melyet a megnyitó ülésen a király olvasott fel, de amelyet a törvényfabrikáló urak szerkesztettek, sok jót ígér és sejtett. Minden van abban, csak az nincs, ami az ország igazi konszolidációja szempontjából szükséges lenne: a munkáskérdések igazságos és a termelés javára való megoldása. De hogy a munkásság, amely a trónbeszédben, mint a termelés leglényegesebb tényezője szerepel, ne legyen mégsem egészen kifelejtve, a kormány most már pozitív formában megígérte, hogy a „Codul Muncii“-val fogja megajándékozni. Azzal a „Codul Muncii“-val, amely már két éve kísért folyton s amelyet két évvel ezelőtt részint a munkásság, de leginkább a munkáltatók tiltakozására félretettek. Azzal a „Codul Muncii“-val, amely ellen a munkáltatók annak idején azért ágaskodtak, mert félreértették „szociális“ színezetét és azt hitték, hogy ezzel a kormány a magántulajdon szentségét akarja megsérteni. Most azonban ez is el lett intézve. A tőkésék megtették észrevételeiket, a kormány kijavította a törvénytervezet félreértett passzusait. Mi sem áll többé tehát diadalmas útjába, mert a munkásság, amely leginkább van

benne érdekelve, az nem számít. Az gyenge. Elerőtlenedett panaszos sóhajait ki hallaná? Hisz ők olyan biztosan és magasan érzik magukat, ahova a gyenge sóhaj nem hallatszik. A „Codul Muncii“ azonban jön, mert a „konszolidáció“, azaz a tőkésék érdekei azt kívánják. Jön, hogy kitörölje a sztrájkjog minden eddigi maradványát, hogy guzsba kösse a szakszervezetek működését, amelyeket a hatóságok alárendelt szerveivé akar átformálni. És mindezek ellenében mit akar adni? *Munkakamarákat*, amelyekben a munkaadók volnának többségben; *döntőbírótság*, mely rendszeren a tőke érdekei szerint dönt s a munkásságra nézve csupán annyiból „döntő“, hogy nagyobb nyomorba dönti; *haszonrészeseledés* olyképpen, hogy a munkás soha egy banit ne kapjon abból a haszonrészeseledésből, mért abból állami fogyasztó és termelészövetkezeteket akar alakítani a tervezet, amelyek, ha már „államiak“, tudjuk, hogy mennyit érnek.

Ebben a köntösben jön most az ujratalpalt „Codul Muncii“ . . .

* * *

Gazdasági válság, pénzhiány és a munkáscsaládok ezreinek az utcára kerülése hidegen hagyja a mai parlamenti többséget és ezen katasztrófák megoldása helyett a még megmaradt munkásjogok elkobzásával akarja a termelést felendíteni. Az ország felében ostrom-állapot van a konszolidáció nagyobb dicsőségére és a munkásság még a száját sem nyithatja fel panaszra anélkül, hogy a katonai törvényekbe ne ütközne. Minden szolgabíró, csendőr rendőr jogot formál a munkásgyűlések megtartását megtagadni és ma

holnap már a kisajátított levegőt is csak liberális orvosi receptre szabad, hogy beszívja a termelő munkás. És mindezt csak a liberálisok reakciója fenntartásáért kell végig szenvedjük. Mindezt ők tehetik, mert a munkásság még nem ismeri fel érdekeit, még nem egyesíti erejét erős szakszervezetekben és erős munkáspártban, hogy szembe tudjon szállni a reakciós támadásokkal.

Ugylátszik még nem eléggé telt a keserűségek pohara, még nem elég súlyos a teher, lehet még fokozottabban is kizsákmányolni azt az osztályt, amelynek keserves munkája mindnyájatok számára, akik bőségben éltek, kalácsot termel, míg ő neki még száraz kenyérré sem jut.

Uraim, még most folytathatják konzolidációs munkájukat. Hogy mi lesz holnap, azzal ne törődjenek:

Csak rajta, rajta! ...

Bérmunka

Tagadhatatlan, hogy a társadalomban a legfontosabb emberi ténykedés a munka, amit a létfenntartásért folytatunk. A föld mélyéből kitermelt bányatermékek, az égbenyuló felhőkarcólók, a száguldó autók, a gépmadarak, a technika összes vívmányai és az intenzív termeléssel elért mezőgazdasági többtermelés, mind-mind az emberi munkálkodást, dicsérik.

Fizikai és szellemi munkát szoktunk megkülönböztetni, aszerint, hogy a végzett tevékenység több fizikai vagy több szellemi erő kifejtést igényel-e, habár tagadhatatlan az a tény, hogy a legdurvább fizikai munka is igényel bizonyos szellemi erőt és a legelvontabb szellemi foglalkozáshoz is kell bizonyos fizikai erő kifejtés.

Vaiamiféle munkát kell végeznie mindenkinek ebben a társadalomban, ha csak oly nagy tőkével nem rendelkezik, ami lehetővé teszi a munkanélküli megélhetést. Hogy ehhez a tőkéhez milyen uton jutott a tulajdonosa, vagy annak valamelyik őse, arról köteteket lehetne írni, de mi egyelőre elégedjünk meg az egyszerűség kedvéért azzal az általános megállapítással, hogy mindig az embertársai megrövidítéséből szerezte minden tőkés vagy annak őse a tőkét. A mai társadalmat szerkezetéért tőkés társadalomnak nevezük, mert ma a tőkésosztály uralja a tőkével nem rendelkezők osztályát. A kapitalista a tőkéje befektetése révén foglalkoztatja a nincstelenek tömegeit,

akik a végzett munkájukért bizonyos munkadíjat (bért) kapnak, amely bér azonban soha sem éri el a végzett munka teljes értékét, mert ebből több vagy kevesebb részt — már amennyit a dolgozók öntudata és a konkurrencia megenged — a tőkés a maga részére tart vissza, amit *profitnak* nevezünk.

Ezeket a visszatartott munkabérszégeket a polgári közgazdászok „*tisztességes haszon*“-nak nevezik, mintegy válaszképpen arra a szocialista nézetre, mely a munkabér visszatartását — igen helyesen — közönséges csalás vagy lopásnak minősíti, amit a tőkés követ el a termelők és a fogyasztók kárára. A tőkés mindig arra igyekszik, hogy a profit minél nagyobb legyen, azaz más szóval, hogy az annyira hangoztatott tisztességes haszon minél tisztességtelenebb legyen. Ezért kell millió és millió termelő munkásnak éhezni és nyomorogni, mert hiszen a tőkés érdeke az, hogy a nyomor által állandóan rab-szolga módra kösse le a dolgozókat. Ósrégi időkben, amikor az állatállomány volt a legfontosabb tőke, akkor a pásztor bizonyos mennyiségű állatért őrizte az állatállományt. Később a mezőgazdasági terményekből kapott bizonyos részt a föld megművelője.

Az ipar fejlődésével kapcsolatban mind több és több munkaerő vonatott el a mezőgazdaságtól és mind több egyének lett egyedüli foglalkozása a kézműipar.

A mezőgazdasági munkától elvont kézműiparosok, kiszabadulván földesuraik gyámkodása alól, rohamosan művelődtek és mind fontosabb szerepet tölthettek be az elmúlt századok társadalmában. Ezen időkben az egyszakmabeliek cénekebe tömörültek, hogy érdekeiket jobban megvédhessék. A célfejelem ellen vétőket pedig szigorúan büntették, mint osztályrontókat vagy osztályárulókat.

A technikai haladás és a műveltség fejlődésével kapcsolatos emberi szükségletek megnövekedése mind több és több ipari cikk gyártását tette szükségessé, amit a kézműipar kielégíteni nem tudott és a gyáripart váltotta ki és ma már ezer és ezer munkás, ezer és ezer gép van a tőke szolgálatába állítva. A technika vívmányainak, a tőkés termelési rendszer versenyképességének a kézműiparral szemben, tudható be az, hogy a gyáriparban foglalkoztatott munkások száma napról-napra növekedik. Sajnos, nem növekedett ilyen rohamosan a gyáriparban foglalkoztatott munkások műveltsége és öntudata is, mert arról gondoskodik a tőkés osztály, hogy hatalmának minden apparátusával ezen fejlődést késleltetni igyekezzen. Minden elnyomás és minden gáncoskodás dacára a teljes munkaérték követelői, a marxista szocialisták napról-napra szaporodnak és erős a reményünk, hogy a termelő munkával foglalkozó

munkások öntudatra ébresztésével a jelen tőkés társadalom alapját képező *bérmunka-rendszert* megszüntetve, előbb-utóbb felépítjük a munka társadalmát, melyben sem sztrájkok, sem kizárások nem lesznek.

A Renner-börgyári állapotok

A Renner-börgyárban dolgozó munkások sorsa sem fenéig tejjel. A súlyos gazdasági helyzetet Rennerék is megérzik, tudniillik abból a szempontból érzik, hogy a profit a múlt időkhez képest valószínűleg csökkenni fog. Azokban az időkben, amikor Rennerék az évi mérleget nagy haszonnal zárták le, akkor sem lehetett az igazgatóság szájából mást hallani, mint azt, hogy buknak. Nagyszerűen buktak! Ennek a bukásnak fényes tanujele az a hatalmas Renner-palota a Ferdinánd-uton, amely közel 20 millió leibe került és amely Kolozsvár egyik büszkesége. Szintén a bukás ideje alatt a Renner-vagyon egy hatalmas, szép bécsi gyártmányú luxusautóval gyarapodott meg. Ilyen körülmények között Rennerék a súlyos gazdasági viszonyok minden nehézségeit és az azzal járó nyomorúságait egyszerűen a munkásságra hárítják át. A munkácsökkenést Rennerék nem úgy oldják meg, mint azt más üzemekben szokás, hogy megrövidítsék a munkaidőt, hanem az egyszerűség kedvéért (Rennerék szerint) elbocsájtják a fölösleges munkásokat. Az eddig elbocsájtott munkások száma kitesz körülbelül 120-at. Az igazgatóság egy tollvonása 120 munkást taszított a nyomorba és minden bizonnyal még kétszer 120 gyermek éheznek. Ez év július havában a börgyári munkások egy kollektív szerződést (memorandumot) nyújtottak át az igazgatóságnak, amelyben nyomorúságos fizetésüknek a fel-emelését kérték. Az igazgatóság, mint minden munkáskérdést, a legnagyobb egyszerűséggel oldotta meg és pedig: visszautasította a munkások kívánságait, azzal indokolva meg, hogy a munkások fa-, liszt- és *dísznó*-kedvezményt kapnak. Nagyon érdekes és figyelemreméltó a természetbeni kedvezményeknek a munkások között való széjjelosztása is, ezért felhívjuk a romániai munkásság figyelmét erre a körülményre.

Nehogy valaki azt gondolja, hogy minden munkás kap természetbeni kedvezményt! Oh dehogy! Természetbeni kedvezményt a munkások egy része kap, ezek is bizonyos „feltételek“ mellett. Ez a „feltétel“ Renneréknek 1 és fél millió lejt jelent. Mert természetbeni kedvezményt csak az a munkás kaphat, aki segítőalap részvényt jegyez. Egy részvény 100 (egyszáz) lei és akinek 2500—3000 lei összeg erejéig részvénye van, esetleg abba a szerencsés

helyzetbe kerülhet, hogy kaphat egy méter fát, esetleg egy pár kiló lisztet kedvezményes áron. A munkásoknak egy és félmillió leje fekszik a Renner-kasszában. Ez a pénz a munkások véres verejtékének gyümölcse és ennek a pénznek a zsiros kamatait Rennerék minden lelkiismeretfurdalás nélkül végzik zsebre.

Nem kötelező a részvényjegyzés, — mondja Renner, — de ugyanakkor rectoriával él azzal a munkásával szemben, aki nem jegyez részvényt, mert az ilyen munkás — röviden kifejezve — semmi néven nevezendő kedvezményben nem részesül.

Legutóbb az igazgatóság gondolt egyet és beszüntette az előlegek kiutalását. A dolog úgy áll, hogy a munkás a saját befizetett pénzéből kap előleget. Ezt is szintén egy tollvonással intézték el és így a munkások a saját pénzükhöz nem juthatnak hozzá addig, amíg a tisztviselőknek 1500-tól 8000 lej összegig ruhaáltalányt minden nehézség nélkül kiutalnak.

Örülni tudnak a tisztviselők eme szerencsés helyzetének, de a legigazságtalanabb cselekedetet követi el az igazgatóság a munkások rovására.

Rennerék munkásellenes politikájával még nem nyert befejezést. Az adott körülményeket minden esetben kihasználják a munkások kizsákmányolására.

A szeptemberi revízió 3 százalékot tett ki, ennek dacára az igazgatóság csak 1 százalékot volt hajlandó megadni, amit a munkások természetesen nem fogadtak el. Ez maga után vonta azt, hogy az igazgatóság mégis megadta a 3 százalékot, de megvonta az eddig élvezett kedvezményeket. Tovább megyünk. A bormunkások által aláírt kollektív szerződés (vasmunkások nem írták alá) november 1-én lejár, az igazgatóság szabályszerűen fel is mondta és a munkások (helyesebben rabszolgák) ama kérdésére, hogy mi az igazgatóság álláspontja, azt válaszolták, hogy a jövőben kötendő kollektív szerződés kötése csak úgy lehetséges, ha bérredukciót visznek keresztül. Ez is egy álláspont, amire majd a munkásság fog méltó választ adni.

Felhívás. A resiczai csoport vezetősége felkéri a tagokat, hogy a munkanélkülivé válás esetén már az első napon jelentsek be munkanélküliségüket. A beteg tagok betegségük első napján jelentkezzenek és amennyiben betegségük a személyes jelentkezést lehetetlenné tenné, úgy hozzátartozóik útján jelentsek be betegségüket, mert a segélyek csak a bejelentés napjától lesznek fizetve. Ugy szintén azok, akik betegség vagy egyéb ok miatt halasztást kérnek, kötelesek ezt már akkor kérni, amikor egy vagy két heti hátralékban vannak. A vezetőség.

A heci-leszezi-i üvegesmunkások sztrájkja

A péterfalvai csendőrszuronnal letört sztrájk szomorú és felháborító eseményei után, rövidesen, alig egy pár nap leforgása után egy újabb, ugyanilyen szomorú eseményt jegyezhetünk fel a romániai munkásmozgalom történetébe. A csendőrszuronyok nem sokáig pihentek abban az országban, ahol a munkáskonfliktusokat „törvényes” keretek szabályozzák. Munkáskonfliktusokat szabályozó és érvényben lévő törvény van Romániában. — Ennek a törvénynek a paragrafusai között vannak olyanok is, amelyek úgy tűnnek fel, mintha a romániai munkásságnak bizonyos esetekben bizonyos és meghatározott jogai is lennének. Abba a szerencsés helyzetbe kerültünk mi munkások, hogy megvan a sztrájkjogunk is. Mindenki sztrájkolhat a törvény szerint, aki nem tartozik a 16. paragrafus alá és eleget tett a törvény által előírt formalitásoknak. Nincsenek is talán indokok, amelyekkel azt a nagy igazságot meg lehetne dönteni. A mai liberális rezsim (az erdélyi liberálisok saját képviselőik által is a legnagyobb mértékben gyűlölt liberális kormány) nem argumentumokkal vagy a törvény szerint előírt formalitásokkal intézi el a munkáskonfliktusokat, hanem a szigurancafőnökkel, csendőrszuronyokkal, munkásvezetők jogtalan meghurcolásával és bebörtönzésével.

Vajjon hol van a jogrend? az alkotmány?

Péterfalván 13 hetes sztrájk után a szakszervezeti vezetőket a szebeni börtönbe hurcolták és a csendőrök szuronyai munkára kényszerítették a sztrájkoló és szívósan kitartó munkásokat, dacára annak a szóbeli nyilatkozatnak, amelyet a hatóságok tettek, hogy 13 hét alatt a péterfalvai munkásság a legpéldásabb rendet és fegyelmet tanusította.

Fegyelmet tanusítottak a munkástársaink, mert szakszervezeti multjuk és nevelésük volt.

A leszezi-i munkások ugyanabba a helyzetbe kerültek, mint a péterfalvaiak. Sztrájkba léptek, mert a nyomor arra kényszerítette. Több, mint 70 ezer lej adósságuk van a lerongyolódott leszezi-i üvegesmunkásoknak. Egy leszezi-i üvegfúvó vagy csiszoló átlag 3000 lejt keres havonta, amelyből a betegsegélyző és különböző adók levonásával egy meszter kézhöz kap átlag 2700 lejt egy hónap alatt, érteve azt is, hogy ezért a hitvány bérért 9, 10, sőt 11 órát dolgozik egy munkás. A kötözőnök (csomagolónök) átlag 740 lejt keresnek havonként napi 14—16 óra munkaidő mellett; gyermekek 20 lejt keresnek naponta. Itt már a munkaidő meghatározva sincsen, dolgoznak sokszor 24 órát is egy nap alatt. Az egészségügyi berendezések és lakások a középkorra emlékeztetnek.

Mindezek olyan tények, amelyeket bizonyítani tudunk. A megélhetési viszonyok a Dvoracsek (Beliu) kaptafára folynak. A munkás kap egy kölcsönt a gyártól és ha azt letörlesztette, kap egy újabb kölcsönt. Addig, amíg a munkásházákba kénye-kedve szerint esik be az eső és hó. Egy Lazarescu nevű hajcsár egy gyönyörű szép házat építettett magának, cinklemezzel van fedve a háztető. Ez az ur, amikor a gyár szolgálatába állott, egy földhözragadt szegény ember volt, ma pedig háza és vagyona van. Hogy milyen szolgálatokat teljesített a gyárnak ezért a vagyonért, legjobban a leszezi-i üvegesmunkások tudnák megmondani. Ilyen körülmények között élnek a munkások, akik 1924 szeptember hó 24-én, délelőtt 10 órakor kollektív módon beszüntették a munkát, miután a törvényes formalitásoknak eleget téve, több ízben kísérelték meg helyzetükön javítani, a sztrájk igénybevétele nélkül.

Russu titkár letartóztatása

Minden törekvésünk és célunk arra vonatkozólag, hogy megegyezhessünk, könnyen érthető okokból meghiusult, mert a gyáros ur oszlopa, amely rátamaszkodhatott a sztrájk letörésére, a pascani szigurancafőnök és annak uszályhordozói voltak.

Megindult a gyáros ur, mozgósítva minden egyes hajcsárt a szélrózsa minden irányába, hogy a munkásság jogos és törvényes követeléseit erőszakkal letörje.

Ugyanazon nap 11 órakor, a pascani szigurancafőnök egy detektív kíséretében megjelent Leszeziben és Russu szövetségi titkárt a csendőrségre kísértette, ahol letartóztatták. 24 órai fogvatartás után Pascaniba kísérték a szigurancafőnök, itt szintén 24 órai börtön után örsről-örsre, a Fálticenibe állomásozó csendőrszázadhoz, mintegy 60 kilométert gyalog kísérték, majd pedig 48 órai börtön után átadták az ügyészségnek, ahol azonnal szabadlábra helyezték Russu szaktársát.

Jellemző az a körülmény, hogy a csendőrszázados ur versenyzett a szigurancafőnök uralmon, hogy Russu szaktársunk letartóztatása melyiknek a hatáskörébe tartozzon. Mert amint később megtudtuk, a csendőrszázados ur alattvalóinak kiadta a parancsot, hogy máskor ne engedjék meg a szigurancafőnök urat ilyen ügyekbe beleavatkozni, mert ez teljesen a csendőrség hatáskörébe tartozik.

Eddig a munkáskonfliktusokat a munkások és munkáltatók közösen a munkaügyi felügyelővel intézték el. A péterfalvai eset óta azonban lényegesen megváltozott a helyzet. Péterfalván a csendőrség, Toplecon szintén a csendőrség, Leszeziben már a sziguranca és csendőr-

ség közösen intézték el a munkás-konfliktusokat.

A munkaügyi miniszter ur képviselője volt szíves nyilatkozni a genfi konferencián a romániai munkások szabadságáról. Szerencsére Fluérás elvtárs rámutatott arra, hogy a miniszter ur képviselőjének nyilatkozata csak egy álom, és hogy a terror és munkástüdőzések Romániában ma is napirenden vannak.

Munkában a sziguranca

A szigurancafőnök ur telefonrelele a leszezi-i csendőrparancsnoknak:

— Kérjük, amennyiben a munkások még sztrájkolnak, Meltzer és Jankovics munkásokat hozzám bekísérteni szíveskedjenek, az ez ügyben tartandó vizsgálat végett.

Ezek a munkások évek során hajtottak nagy hasznot a kapitalista urnak, most azonban már a sztrájk második napján vizsgálatot indítottak ellenük. Ugy látszik, maga a csendőrség is megsokalta azokat a törvényellenes intézkedéseket, melyeket a sziguranca a munkások ellen folytat, mert nem teljesítette a főnök ur ezirányú kérését.

Bratianu diktatúrája alatt az egy-kétmillió lopások és sikkasztások szenzációs napi események, de előfordulnak 60 millió panamák is, amelyeket miniszterek és tábornokok követnek el. Közlekedünk a csőd széléhez, az ipar, kereskedelem és egész gazdasági berendezkedésünk tönkrement, vasútvasutaink is rövidesen felmondják a vizsgálatot, a rossz kocsi és mozdonyok ezrei az állomásokon pihennek és számarányuk meghaladja a kétszeresét azoknak, amelyek üzemben vannak. Vonataink rothadt talpfákon közlekednek. A nagyüzemek napról-napra jelentik be a csődöt és a munkások ezrei maradnak kenyér nélkül. A földmivelők, ipari munkások és tisztviselők elégedetlenek. A Bratianu-diktatura nem tesz kivételt tisztviselő, ipari munkás vagy a földmivelő munkás között. Mindegyiknek a sorsát egyformán intézi el az ő bevált „módszerével”, vagyis a csendőrszuronnal, szigurancafőnökökkel és börtönökkel, amit a mai liberális rezsim úgy nevez, hogy konszolidáció!

Állat az emberben

Az aranyosgyéresi mezősegi gépgyár állapotairól már mult számunkban megemlékeztünk. Újlag értesülünk, hogy ezen gyárban egy Barabás János nevű lakatosmester agyba-főbe veri a serdületlen tanoncgyerekeket. Az a vadállatiasság, amit ez az „ember” a tanoncokkal véghez visz, minden képzeletet felülmúl és sokszor megesik, hogy a segédeket is összepofozza. A gyárban alkalmazott 38 tanonc nagy része árva gyerek és ezért tud velük ilyen hősiesen bánni Barabás mester ur, aki Hóstaton jött világra, ahol a

verekedésből virtust csinálnak, de még ott sem aljasodnak le védtelen árvák agyba-főbe verésére. Jellemző erre a gyárra és ipari viszonyainkra, hogy 22 segéd mellett 38 tanonc van alkalmazva és ezeket is pofonokkal tanítják megfélemlítő szakoktatás helyett.

Itt említjük meg, hogy illetékes helyen feljelentést tettünk az emberségből kivetkőzött „mester” ellen, aki egyuttal részvényese is ennek a kinzó telepnek.

Tökés támadás a zsilvölgyi munkásság ellen

Tudvalevőleg a zsilvölgyi munkásság évek óta kollektív szerződés szerint a családtagok száma szerint igazodó élelmiszer mennyiséget kap kedvezményes áron a bányatársulattól. A *bányatársulatok szeretnének kibujni ezen kötelezettség teljesítése elől, mert ezáltal az élelmiszerek árának gyors tempóban való emelkedése a munkásságra volna hátraható.* Ugy látszik, hogy liberális kormányzat dicső korszakában végre elérkezettnek látják az időt, a kedvezményes élelmiszerek adása eltörlésére és ezért megfizetett emberekkel propagandát fejtenek ki a munkásság között ravasz eszméjük keresztülvitelére. A dolgot úgy állítják be, hogy minden munkás megkapja pénzben a kedvezmény ellenértékét és avval ott szeresheti be a szükségleteit, ahol éppen akarja. Nem hisszük, hogy sok olyan munkás akadna, aki át nem lát a szítán és meg ne látná a ravasz terv indító okát, ami egyszerűen kifejezve *fokozatosabb kizsákmányolás azaz profit.* Elvben minden szocialista aláírja, hogy a természetbeni kedvezmény a rabszolgaság vagy jobbagység intézménye részbeni visszaállítása és azért nem valami ideális dolog, de ma a körülmények alapos ismerete azt diktálja a munkásságnak, hogy az élelmiszerek eltörlése ellen állást foglaljon. Erre készíti a létérdek, mert a sztrájkjog elkobozása egy időre lehetetlenné teszi, hogy a szükségleti cikkek árai emelkedése szerinti fizetéseket lehessen kiverekedni.

A családi élet megőlése és sok ezer proletárgyermek korai éhhalála lenne a biztosan bekövetkező első hatása a társulatok ravasz tervének és a mai rossz életnivó még nagyobb lestüledése következne a sűrű gyermeksírok után.

Ahhoz, hogy a Zsilvölgyében az élelmiszerek kedvezményének eltörlése keresztülvihető legyen, elsősorban szükségessé: *a szervezkedési szabadság, gyülekezési jog és a sztrájkjog biztosítása,* mert ezek nélkül csak a bányák elnéptelenedése lenne a biztosan bekövetkező állapot.

Hagyják már abba a társulati igazgató urak munkásboldogító eszméjüket és bízzák a munkásságra azon időpont megállapítását, ami alkalmas lesz, hogy a terv megvalósuljon, mert a munkás-

ság ismeri a mérget s nem veszi be még a „Keleti Újság” burkolt ajánlataira sem.

A munkásság pedig fokozottabb szervezkedéssel feleljen ezen legujabb tőkés huncutságra.

Szervez a társulat

A céltudatos szakszervezeti munka, amit az U. D. R. (volt Stég) művek munkásai folytatnak, bizonyos köröknek nincsen inyére és ezért anyagi áldozatokat nem kimélve, mindent elkövetnek, hogy nekik tetsző szakszervezetekbe tereljék a munkásságot, ahol a valódi munkásérdekektől a figyelmet elvonva, idegen érdekek szolgálatában szeretnének kihasználni a félrevezetett munkásságot.

Ezen célt szolgálja a társulat által épített „Kulturpalota” is, ahol állandó agitáció folyik a sárga szakszervezetekért, persze mindhiába. Ioan Ștefan iskolaigazgató és egy ujdonsült, Ardelean nevű aknász azon fáradoznak, hogy ami nem sikerül a „kultur” palotában, azt az utcán kíséreljék meg. Az igazgató ur az utcán és vasárnapokon a piacon tagokat toboroz, mit sem törődve az iskolával. Ugy látszik, a gyermeknevelés helyett saját elképzelésű népnevelő babérokra vágyik. A parasztnak földet és a munkásoknak egyenlő fizetést ígér.

A munkások természetesen nem ülnek fel a nagyhangú ígéreteknek, mert tudják, hogy honnan fúj a szél és tudják, kinek érdekében foly az igazgató ur agitációja.

A zernești munkások gyűlése

A napról-napra fokozódó drágaságot, a nehéz gazdasági helyzetet a kapitalisták igyekeznek a maguk javára kihasználni a munkássággal szemben. Azokat a már kivívott jogokat is el akarják tüntetni a földszinéről, amelyekért a munkásság már egyszer meghozta a nagy áldozatot. A kapitalista urak is nagyon jól tudják, hogy az egész vonalon a munkabérek a létminimumon jóval alól állanak és mégis a nagy profit után való vágy annyira elfoglalja őket, hogy a fokozódó drágasággal szemben nem béremelést, hanem bérredukciót kívánnak keresztülvinni.

A zernești cellulozégyár munkásai a kollektív szerződés értelmében természetbeni kedvezményben részesülnek. A gyár igazgatósága ezt már öt hónap óta nem folyósítja, fizetést pedig már két hét óta nem kaptak a munkások. Az igazgatóság ezen irányu offenzívája a munkásságot arra bírta, hogy a kollektív szerződésben lefektetett jogait a leghatározottabb módon követelje. 1924 október 26-án gyűlést tartottak, melyen szövetségünk részéről Rusu

szakfars vett részt. Vázolta a romániai munkásság helyzetét a mai nyomorúságos formájában.

Velcea, Fugaciú és több szakfars hozzájárulása után a gyűlés elhatározta, hogy memorandumot nyújtanak be az igazgatóságnak, amelyben 24 ponton belül határozott választ kérnek, hogy hajlandó-e az igazgatóság ez irányú érveléseiket 10 napon belül elintézni és ha a válasz nem lesz kielégítő, úgy a munkaügyi inspektor útján fog orvosást keresni a munkásság.

Több fontos napirendi pont letárgyalása után a lelkes gyűlés véget ért.

Az erdélyi részek vasércgazdagsága

Mennyi vasérc van az erdélyi részeken? Milyenek a lehetőségei az erdélyi vasipar fejlődésének? Olyan kérdések ezek, amelyek minden vasmunkást érdekelnek, mert ez a körülmény határozza meg iparágunk jövőjét. És különösen érdeklik ezek a kérdések az erdélyi vasmunkásságot, mert erre vonatkozólag a köztudatban a legjelentősebb nézetek vannak elterjedve. Sokan azt hirdetik, hogy Erdély tejjel-mézszel bővelkedő földjében kimeríthetetlen vasérclelőhelyek rejlnek, mások pedig előszóval hangoztatják, hogy vasérckészleteink a kimerülés felé közelednek. Hol az igazság az ellentétes nézetek között. Forduljunk a statisztikához, a számok világához, amely elfogulatlan, részrehajlatlan válaszokat szokott adni.

A föld vasérckészleteinek megállapításával a kilencedik és a tizedik nemzetközi geológiai kongresszus foglalkozott és statisztikai adatainak eredményeit testes kötetek egész könyvtárában hozta nyilvánosságra. Ezeknek az adatoknak felhasználásával állítjuk össze az erdélyi részekre vonatkozó statisztikát.

Vasbányaterületeink öt csoportra oszthatók fel, amelyek közül a legjelentősebb az északi terület Máramaros, Szatmár- és Szolnok-Doboka megyében. A terület négy szorosabb értelemben osztható. A terület közül csakis a szolnok-dobokai macskamezői vasércbánya van műköltve és a háború előtt átlag évi 10 vagon vasércet termelt. Az egész északi terület vasérckészletét 470,000 tonnára becsülik.

Sokkal jelentősebb a bihari vasércbányaterület. A bihari hegységben és annak völgyében 20 szorosabb értelemben osztható vasércbányaterület van, amelyek közül azonban csak kettőben folyik rendszeres munka. A mennyiségükben, ahol az átlagos évi termelés 10 vagon vasércet tesz ki és a déli részeken, ahol 150 vagon tesz ki. Az egész terület vasérckészletére álló vasércmennyiség körülbelül három és fél millió

tonna. Ahogyan látjuk, ezeknek a vasércbányáknak az üzembehelyezése még szintén a jövő kérdése.

A székelyföldi vasérctelepek művelésének kérdése még szintén a jövő zenéje. A székelyföldön öt vasércbányaterület van, amelyek közül csakis a szentkeresztbányái van üzemben és átlag napi egy vagon vasércet termel, amelyet az ottani Lántzky-féle vasgyárban fel is dolgoznak. A székelyföld egész vasérckészletét kétféle millió tonnára becsülik.

A legjelentősebb vasércbányaterület a hunyadi, amelyet tizenöt szűkebb bányaterületre oszthatunk. Itt üzemben állnak a kaláni bányavállalat alsóteleki bányája, amely évente átlag háromezer vagon vasércet termel, a nadrágyi vasipari vállalat iberi vasércbányái, amelyek együtt ötszáz vagon termelést adnak, végre a kincstár gyalári bányái, amelyek évi termelése huszonkétezer vagon körül forog. A terület többi jelentős bányái ma üzemben kívül állnak. A becslés szerint ebben a körületben hozzávetőleg négy millió tonna vasérc áll rendelkezésre.

Az ötödik vasércbányaterület a bánáti, amely szintén a jelentősebbek közé tartozik. Itt jelenleg mindössze a Resica vállalat termel átlag évi tizenötezer vagonnyi vasércet vaskövi és delinyesti bányáiból. A terület összes vasérckészlete meghaladja a hétmillió tonnát.

Összegezzük most már az eredményeket. A becslés szerint rendelkezésünkre áll az öt erdélyi vasércbányaterületen harmincmillió tonna vasérc. Hogyha feltesszük, hogy az erdélyi vasbányászat a jövőben újra el fogja érni a békebeli termelést, úgy évi négyszázezer tonna vasérctermelést számítva, az erdélyi bányák vasérckészlete kerek hetvenöt évre elegendő. Hetvenöt év múlva az erdélyi bányák vasérckészlete kimerül, a vasércbányászat megszűnik.

Mi következik ebből? Elsősorban az az, hogy az erdélyi vasipar fejlődése nem fogja meghaladni a békebeli színvonalat. Ahol a nyersanyagbeszerzés lehetőségei korlátozottak, ott nem alakulhatnak új, nagyszabású, nagy befektetést igénylő ipartelepek. De fontos külpolitikai következményei is vannak vasércben való szegénységünknek. Erdélynek két nagy, modern vasipari telepe van, a vajdahunyadi és a resicai. Mindkettő reászorult és a jövőben fokozott mértékben reá fog szorulni külföldi nyersanyagra. Resica kis mértékben már ma is használ szerbiai és bulgáriai vasércet és Vajdahunyad csak azért nem használ, mert üzemét a minimumra redukálva, saját termelésével is beéri. Ez a mesterséges állapot azonban soká nem tarthat és számolnunk kell azzal, hogy a közel jövőben komoly gazdasági kérdéssé lesz a balkáni államokból való vasércbehozatal. Ez maga után kell hogy vonja az új külpolitikai orien-

tációt és első lépése lesz a balkáni államok gazdasági közeledésének.

A legközelebbi alkalommal Erdély szénkészleteivel fogunk foglalkozni és látni fogjuk, hogy ezen a téren is párhuzamosan haladnak a haladás erővonalai.

a.

Kautsky Károly 70 éves

Marx egyik legkiválóbb munkatársa és a modern osztályharc irodalmának legjobb kultiválója a napokban töltötte be életének 70. esztendőjét. Ez alkalommal a világ minden részéből elárasztották szerencsekívánatokkal s a szeretet és ragaszkodás megnyilvánulásával. Kautsky elvtárs Prágában született; apja cseh nemzetiségű, anyja német volt. Nagyszülei származásra nézve különböző nemzetiségűek voltak és ez a nemzetköziség mintha csak összpontosult volna őbenne. Egész életét a nemzetköziség és osztályharc hirdetésének és fejlesztésének szentelte. E kérdésekről írt számos műve világhírnevet szerzett neki és a világ dolgozóinak elismerését és szeretetét, amely mosi, hogy elérte e patriarchális életkort, oly imponzásan nyilvánult meg.

A kolozsvári szakszervezetek kulturális bizottságának ezidei programja

A munkásnevelés a háború utáni időnek is egyik sok-sok elmélyülést, akaratot, hitet követelő problémája. A szocializmus egyik legsúlyosabb megállapítása, hogy a munkások tömegei nevelésének, tanításának óriási szerep jut akkor, amikor a burzsoázia kizsákmányolás miéjére keresünk feleletet. Az uralkodó osztály, ez az élősködő "Überbau"-ja a termelő társadalomnak, az iskolákat és általában a tudományt és a nevelést teljesen a maga képeire formálta. Olyan nevelőrendszert épített ki, melyből csak azokhoz a felszines, mindig meghamisított ismeretekhez juthatunk hozzá és gyermekeink még ma is ennek a nevelőrendszernek mámban öröklődnek fel a burzsoázia számára alkalmas termelőanyagá. A mai iskola által nyújtott ismeretek a való élet jelentőségének megismeréséhez senkit nem juttat. Mindenütt az embermészárszék, a háborúk dicsőítéséről tanítanak történelem címen, meghamisítva a társadalom átalakulásának igazi okait. Kezdeve a csillagos égről való tanításánál, minden tudományból csak annyit ismertetnek meg velünk, amennyivel ne kerülhessen tudásunk összeütközésbe a különböző vallások dogmáival és azokkal a társadalmi jelenségekkel, melyet elnyomott, kizsákmányolt osztályhelyzetünkben minduntalan tapasztalhatunk. A burzsoázia iskolája elsősorban azt szeretné lelkünkbe itatni, hogy minden, ami történik, így van jól, ahogy van, így természetes. Az elnyomó és elnyomott állapotát a létért folyó küzdelem természetes következményeképpen tünteti fel: meghamisítja a természettudományt, mint ahogy mindent meghamisít.

Ezen tényeknek felismerése után lett egyik alaptétele a szocialista munkásmozgalomnak a munkások felvilágosítása, a tudás terjesztése, a munkásnevelés. Mint minden kérdésben a munkásmozgalomnak, így a nevelés kérdésében is gyűjtöttek tudományos tapasztalatokat. Ebben a kérdésben is voltak különböző felfogások, melyek szerint a munkásnevelés problémáját megoldani vélték. Egyesek irányelv az oktatás mikéntjére nézve még ma sincs kialakulva, ezért különböző országokban különböző módszerekkel kísérleteznek arra nézve, hogy a tömegek felvilá-

gostása, tanítása, minél eredményesebb módon legyen keresztülvihető.

A kolozsvári kulturbizottság ezidei programja is a munkástömegnevelés célszerűségi szempontjaira van tekintettel. A *munkás-szabadiskola* programjában visszatérőzdöve látjuk a célt, melyet a szabadiskolának a munkásnevelés terén el kell érnie. Mintha megtestesülve látnánk azokat a kívánalmakat, melyek e kérdésben az utóbbi években felmerültek. A szabadiskola programja egy rendszeres áttekintést nyújt mindazokról a fűdományokról, melyek életünket körülveszik és irányítják. Ugy tűnik, mintha tökéletesen betöltené azt az űrt, melyet a mindenségben, az életben hallott és tapasztalt dolgoknak a szocializmussal való viszonyítása érdekében nélkülöztünk.

A csillagászatról a tudományos szocializmusig a tudományok, a társadalmi élet minden megnyilvánulásának felelője a program. A szabadiskola rendezőinek szocialista kötelessége az, hogy egy hézagot se hagyjanak betöltetlenül annál a pontnál, amikor az egyes előadások viszonyát a szocializmushoz meg kell magyarázni. A szabadiskola programja teljes egészében itt következik:

a) *Bevezető előadás.* Általános bevezetés a szabadiskola tárgysorozatához, világnézeti beállítással.

b) *A természet és az élet.* Csillagászat és csillagászati földrajz. Fizikai és politikai földrajz. Földtan, ásványtan és közettan. Növénytan. Állattan, a Darwinizmus és a Krapotkinizmusra való rövid rámutatással. Öslénytan, a fejlődéstörténetre való rövid rámutatással. Geometria, fizika, matematika és vegytan. Az eddig tárgyalattal kapcsolatban.

c) *Az ember helye a természetben.* Antropológia. Etnográfia. Östörténet. Történelem. Társadalomtudomány. Politika. Jogtudomány.

d) *Az ember élete.* Anatomia, higiénia és medicina. Mezőgazdaságtan, kertészet és állattenyésztés. Erdészet, halászat és vadászat. Bányászat és kohászat. Ipar és kereskedelem. A közgazdaságtan alapelvei.

e) *A szellemi élet.* Filozofia. Művészet. Irodalom. Vallás. Zene.

f) *Az emberi küzdelmek.* *Harc a létért.* (Darwinizmus). Kölcsönös segítség. (Krapotkinizmus). *Harc a jólétért.* (Technikai haladás). *A rabszolgafelszabadulás, a jobbgyfelszabadítás és a burzsoázia szabadságharcát.* Utopista szocializmus. Tudományos szocializmus.

g) *Befejező előadás.* Világnézeti összefoglalás párhuzamban az anyag összefoglalásával.

Az előadásokat orvosok, tanárok, írók stb. tartják, lehetőleg mindig az egyes tudományágak szakmunkésai. Minden szerdán este fél 8 órakor minden kolozsvári szaktárs és szaktársnő legyen a Redout fűtött nagytermében, hogy tanulhasson, mert a tudás az egyedüli, amely öntudatunkat, szocialista hitünket a munkásosztály felszabadításáért folyó küzdelmünkben megerősítheti.

A kulturbizottság *szemináriumot* létesített, melynek hallgatói a helyi csoportok vezetőségi tagjai és nagyobb üzemek bizalmiai. A szeminárium céljaul tűzte ki a kulturbizottság, hogy azok az elvtársak, akik a munkásmozgalom gyakorlati munkájából veszik ki részüket, megtanulják a tudományos szocializmusnak azokat a megállapításait, melyeket a szervező munkánál, a gazdasági mozgalmak irányításánál alkalmazhatnak. A szeminárium első estjén a társadalomtudomány lényegét a szocializmus szempontjából tárgyalták meg, a további estéken a történelmi szemlélet, majd a közgazdaságtan alapelveit tárgyalják a szeminárium előadói. A szeminárium egyes ciklusai három hónapra terjednek.

Elhatározta a kulturbizottság, hogy a szabadiskola anyagát külön-külön fűzetben kiadja. Ezekben a fűzetekben az egyes tudományágok ismertetésén kívül, azoknak a szocializmushoz való viszonya lesz röviden megvilágítva. Nagy jelentősége van a kolozsvári kulturbizottság ezen elhatározásának, mert rég óta érzett hiányt pótol a munkástömegek felvilágosítása érdekében.

Az erdélyi vasipar kezdetei

Kevesen tudják, hogy Erdély legrégibb szervezett iparága a vasipar volt és talán még kevesebben tudják azt, hogy ez az ősrégi vasipar milyen sokban hozzájárult ahhoz, hogy a vadon erdélyi bércek között gyökeret verhessen a civilizáció. Bennünket ezenkívül még azért is érdekel a kérdés, mert ennek az ősrégi iparágak története elénk tárja az évszázados osztályharcnak tipikus példáját és sok olyan fontos kérdésre megtanít, amelyek különben elkerülnék figyelmünket.

Az erdélyi vasipar kezdeteinek emlékeivel Torockón találkozunk. A Torockó melletti Székelykő sziklaormán már az első Árpád-házi királyok idejében hatalmas vár épült a torockói vasipartelemek védelmére. Akkoriban a tatár és a kun betörések állandóan veszélyeztették Erdélyt és a bányászok kénytelenek voltak állandóan fegyveres készenlétben állani, hogy megvédhessék magukat és telepeiket.

Az akkori erdélyi lakosság körében nem voltak szakértő vasmunkások és ezért a torockói vasipar is sok nehézséggel küzdött. Ezen a bajon úgy segítettek, hogy Ausztriából hívtak be szakképzett bányászokat és vasmunkásokat, akik rövid időn belül a kohók, az olvasztók és hámorok egész sorát varázsozták a vadon völgybe. Torockó csakhamar ontotta a vasipari termékeket, különösen a szerszámokat és ez a magyarázata annak, hogy Torockó bányaváros régi címerébe is az ásó és a sarló került.

Az első erdélyi vasiparosok helyzete igen nehéz volt, mert nemcsak hogy a tatár és a kun betörések ellen kellett készenlétben állaniok, hanem szakadatlan harcot voltak kénytelenek vívni mohó földesuraik, — a később annyira hirhetté vált jobbágynyuzó Thorockyak ellen is. Már 1291-ben védelemért folyamodtak András magyar királyhoz, aki egy szabadalomlevélben biztosította jogaikat. Ez a régi írás hű képét adja az első erdélyi vasmunkások élete külső körülményeinek és ezért kiragadunk belőle néhány adatot.

Az okirat szerint az első erdélyi vasmunkások ausztriai jövevények voltak. Vendégek, ahogy akkoriban nevezték őket. A vasművesség üzése miatt hívták őket Eisenerzből Torockóra, mely az Aranyos folyó mellett, igen magas sziklák és hegyek között fekszik, — írja ez a régi okmány. Természetes,

hogy ebbe a vadonba az ausztriai vasmunkások csakis azon feltétel mellett jöttek el, hogy biztosították iparuk szabad folytatásának lehetőségeit és társasági életük függetlenségét. A földesur rosszaszámmal nézte, hogy munkásembereik szabadtsággal birjon és állandóan ott törekedett, hogy a torockói vasasoktól kijátszhassa. 1291-ben, amikor a vadon munkások András királyhoz fordultak védelemért, a király a fentemlített okmányban újra körülírta jogaikat. „Mi írá megengedjük, — írja, — hogy e jövevények és mesterek, a vasművesek és segédek, a vasművesek és segédek munkásaik, — vagyis mindazok, akik az ő szervezetükhöz tartoznak, ugyanazon jogokkal, szabadsággal és engedelményekkel éljenek, amelyek igéremmel mellett meghivattak. Ennek alapján adéközülük soha senki se legyen kénytelen fizetni, saját hatóságaikkal birjanak és bíráikat, öregeiket saját maguk szabamdon választhassák. Más bíróságok ezzenem kötelesek állani és más bírószenem ítélkezhetik felettük. Erdőiket, vrnzeiket és legelőiket szabadon hasznáhatják.”

Lássuk most már, hogy ezzel szembeérkik voltak a torockói földesurak? Ennek a kérdésnek az eldöntése már nehezebb feladat, mert körülötte a hazugságok egész szövevénye alakult ki. Amikor a család a vasmunkásokkal pereskedett, akkor azt állította, hogy ősei az Ausztriából bejött vasmunkások földesurak voltak. Viszont a szomszédos aranyoske székelyek elleni perekben min főtösgyökeres székely család szerepehog Akar németek voltak ezek az ősemnyos, hogy a család igen hamar máhatgyarrá lett és foglalkozási ágának Mi politikát választotta. Miközben a torockói vasmunkások felvirágoztatták azgyipart és virágzó várost varázsoztakunk vadon közepébe, miközben az aranyoske székelyek erdőket irtva, vágóújakat a civilizációnak, aközben lírdő földesuri család csinálta a nagypolitikát és befolyásos összeköttetéstetetés támaszkodva, sarcolta munkásszomszédait. Hol a torockói vasmunkásokkal pereskedett, hol pedig az aranyoske székelyekkel. Évszázadokon keresztül tartott a szívós harc, amelynek folyamada család dús vagyont szerzett — tük, természetesen a munkásalakosság roválnsára —, miközben körülöttük felbúnjanzott a nyomor, a pusztulás. Amikzak célszerűnek mutatkozott, a katolikacsalád egyik ága reformátussá lett azidők változtatával egy másik ág at, unitáriusok között talált alkalmasintet elhelyezkedést. Nemesekből egyesünbárókká, grófokká lettek aszerint, hozegmennyre értettek a politikához. gyskurucharcok idejében a család váltütközva aratót a kurucok és labancoktáborában. Természetes, hogy az őösszeharcsolt nagy vagyon és sokfé

szágzó nagy befolyás következtében család hatalma félelmetesen megvakeredett és ezt keservesen megérezte a turdai vasipari munkásság. A vizsgálat bányászati leánytörténet, megszűnt, a munkások rombadültek és a nyomorúság összehódította azt a területet, amelyet a turdai bányászati munka elhódított tőle.

A turdai bányászati munkások története a turdai bányászati vállalkozás történetének és ezért a turdai bányászati vállalkozás történetében folytatásban be fogjuk mutatni, hogy ezáltal is világosságot derítsünk a turdai bányászati vállalkozásról, a jelenre és a jövőre. A turdai bányászati vállalkozásról.

Könyörögnek a kulik!

A turdai Solvai-művek igazgatójának egy méztől csepegő alázatos levele adott egy néhány szervezeten keresztül élelmenként rávilágít az ő agyukadálévo zavarokra. A kérvény célja az volt, hogy az ő is kapjanak évi 1000 és 1000 lej pótlékot, úgy mint a turdai munkások, akiknek önként ajánlotta az ő összegeket az igazgatóság. Az ő könnyebb szemkiszurással 20-30 ezernek adni, mint 200-300-nak, és az ő már előre gondolhatták volna, hogy nem az alázatos kérés, hanem a szervezethez tömörüléssel érhetik el az ő kéréseiket teljesítését, mert hiszen az ő jogaik vannak, mint a szakmunkásoknak. Egyébként álljon itt a kérvény: **Nagyságos Igazgató Ur!**

A turdai bányászati vállalkozás alázatos kérésünket Nagys. Igazgató Urnak kegyes színe elé erjeszteni, amely-mint foglalt fájdalmunkat atyailag és megfogadólag méltóztasson orvosolni, és kérünk olyasvalamit, amelyet a Nagys. Igazgató Ur saját belátása és hatalmával meg ne adhatna.

Mi alulirottak szerény felfogásunk szerint úgy gondoljuk, hogy a Nagys. Igazgató Urnak mi is olyan hü üzemi munkásai vagyunk, mint a szakmunkásai, habár nem is végzünk szakmunkát, de mindazt eltekintve, mi is alulirottak olyan funkciót végzünk, amely felelősséget és pontosságot követel tőlünk. Méltóztasson tekintetbe venni azt, hogy van közöttünk sok, akik a nehéz világháborús időkben töltöttük el és azóta mind itt vagyunk és a reánk bízott teendőket a felelősséggel és lelkiismerettel teljesítjük, ebből kifolyólag, mint régi alkalmazottai Nagys. Igazgató Urnak, elbűnül mi is megérdemelnők azt, amit a szakmunkások megkaptak prémium formájában.

Alázattal kérjük Nagys. Igazgató Urat, méltóztasson jelen kérésünket tekintetbe venni és kegyeskedjen kérésünkre is azon csekély prémium összegre engedélyezni, mert azzal a Nagys. Igazgató Ur nemcsak szervezeteinken, hanem nyomorult családjainkon is segítene.

az ifjok

Alázatos kérésünket kegyes jóindulatába ajánljuk a Nagys. Igazgató Urnak és újólág kérjük atyai jószágát és intézkedését.

A Nagys. Igazgató Urnak maradunk továbbra is úgy mint ezideig legalázatosabb

alattvaló alkalmazottai.

Torda, 1924 augusztus 17-én.

Itt következik 41 aláírás.

Ugy tudjuk, hogy a kérvény nem lágyította meg az igazgató szívét és így eredménytelen maradt.

Legfennebb az igazgató büszkélkedhetik a Romániában egyedüli „Nagyságos” címmel, amit neki a kulik adományoztak. Sajnos, vannak munkások, akik így gondolnak valamit kikunyerálni, ahelyett hogy szervezkednének. A tőkésék szíve vastag Wertheim-szekrénybe van zárva és a szekrény kulcsa nem az alázattal görnyedő könyörgés, hanem az erőteljes szervezkedés.

Tulórahős Vulkánban

A zsilvölgyi bányatelepeken általában szokásban van a tulórázás és nem ritka az olyan öntudatlan munkás, aki 45-50 napot dolgozik egy hónapban. Az ilyen emberek nem törődnek sem a maguk egészségével, sem pedig munkanélküli munkástársaik kenyerével, akiknek az elhelyezkedését nagyban megnehezíti a dolgozóik rendszeres tulórázása.

Vulkánban a nyugati bányánál van egy Rozsnyai Sándor nevű gépész: aki úgy gondol a nehéz gazdasági helyzeten segíteni, hogy háromszor nyolc órát csinál egyhuzamban. Ennek a magáról megfélelmezett embernek a tulórák iránti étvágya olyan nagy, hogy egy másik gépésztársát nem engedte, hogy felváltva helyettesítsék egy szabadságon levő gépésztársukat és egymaga dolgozott három ember helyett.

Nem csoda, ha az ilyen túlfeszített munkák miatt gyakori a bányászati cséklenség és egyes emberek kapzsiságának szánakeshetnek áldozatul. Érdekes, hogy Rozsnyai nőtlen ember és valószínűleg a pénzt koporsóra gyűjti, hogy magának minél előbb tisztességes polgári temetést rendezhessen. Nem irigyeljük sorsáért, csak sajnálni tudjuk!

Büntet a munkaadó

A „Solvai Művek” turdai igazgató-sága hetekig folyó tárgyaláson kísérletezett a kollektív szerződés kötése alkalmával az élelmiszerek eltörlésével. A munkásság erélyes állásfoglalása azonban megakadályozta az élelmiszerek eltörlését és az igazgatóság kénytelen volt belenyugodni a terve füstbe menésébe.

Most úgy látszik, az őszi hideg a jólétben elpehelytűt igazgatósági tagok idegeit felfrissítette és kerülő uton kísérleteznek a régi terv megvalósításán. *Öt kiló buzát vonnak le a munkástól,*

ha egy nap hidnyzik a gyárból! Hogy a kollektív szerződés melyik pontja értelmében tehetik ezt, arról mélyen hallgatnak, mert ezen intézkedés minden alapot nélkülöz. Ugy látszik, hogy ez a világ minden részére kiterjeszkedő vállalat a saját munkássága buzájára is kivetette a hálóját és olyan állapotokat szeretne Turdára is varázsolni, amilyent az újvári gyárban teremtett. A munkásság azonban rajta lesz, hogy ezen tervük ne sikerüljön.

Az „egységesek” nemzetközi kapcsolata

„Minden zsák megtalálja a foltját” — mondja egy régi közmondás. Ezen közmondás igazságát igazolja az „egységes” urak legutóbbi lapszámában leközölt kapcsolat is, amelyet Haschpacher-ékkel kötöttek Budapesten. Ez az ur ugyanis 400, írva „egységes tagot számlál hívei között és nekkel szeretne szövetségesdit játszani éppen úgy, mint az „egységes” urak, akiknek ma-holnap meg ennyi tagjuk sem marad. Szövetségeikhez méltó a bejelentett kapcsolat is, amellyel jobb lett volna mélyen hallgatni, mert hiszen van még egy másik közmondás is, hogy: „Madarat tolláról, embert barátjáról!”

Munkásnyuzás a turdai Miskolczi-féle vasöntöde és gépgyárban

„Miskolczi vasöntöde és gépgyár” nevet visel Turdán egy putik, ahol a munkásság kizsákmányolása minden képzeletet felülmul. E neves gyár Miskolczi ur tulajdona, aki mint vasesztergályos kezdte földi pályafutását, de ma már naphosszat csak az autózásban és mulatozásokban leli passzióját. A tavaszi kollektív szerződés tárgyalása alkalmával nagynehezen kollektív szerződés-kötésre kényszerítette Miskolczi urat is a munkásság pillanatnyi szolidaritása és a szerződésben március 1-ig visszamenőleg kötelezve lett átlag 15 százalékos bérkülönbözöt kifizetésére. Azóta sok idő telt el, de az uborkafára felkapaszkodott ur azóta hallani sem akar a visszamenőleges kifizetéséről, hanem ahelyett a munkások közötti intrikák szövésében fejt ki buzgó tevékenységet. Azon munkásait, akik a visszamenőleges kifizetést kérték, megszerüen elbocsájtja, munkahiányra hivatkozva és helyettük szervezeten kulikat toboroz. Így gondol szerződéses kötelezettsége alól kibujni.

Jellemző erre az urra, hogy míg esténként 25-30 ezer lejelet kártyázik és mulat el kéteshírű nők társaságában, addig a munkásai fizetését sem folyósítja rendesen. Ugy látszik, hogy ez is az uri virtushoz tartozik. Ebben a gyárnak nevezett kinzótelepen van egy néhány odaillo kuli is, akit utólag „alkalmazott” a gyáros ur „mesteri” funkciók végzésére, akiknek a viselke-

désére még rá fogunk térni. Most csak azt jegyeztük meg, hogy ha bírói uton is, de rá fogjuk kényszeríteni Miskolczi urat szerződéses kötelezettségei teljesítésére, még akkor is, ha fényes autójába kerülne is.

A resiczai bőrmunkások csoportja a szeptember hó 29-én tartott közgyűlésén egyhangú határozattal kimondotta a vasmunkások csoportjába való beolvadását. Tiszta szívből üdvözljük soraink között az öntudatos, harcos testvéreket.

Nyugtázás. Az üveges-csoportok gyűlése a lespezi-i sztrájkolóknak: Padurea Neagră 3000 lei, Turda Sticları 700 lei, brassói üvegesek 420 lei. Összesen 4120 lei.

Bocsánatkérés. Alulírott bocsánatot kérek a cluji szervezett vasmunkásoktól, amiért is a múlt évben egy sztrájkmozgalom alkalmával testvérarúló lettem. Hibámat beláttam, ígérem, hogy a jövőben hasonló esetektől a legmesszebbmenőleg tartózkodni fogok és ígérem, hogy ezentul mint becsületes, szervezett munkás fogok viselkedni.

Cluj, 1924 szeptember 19.

Előttünk: Miklós István, lakatos.
Técsy Lajos, Lerch Róbert.

Az összes üvegescsoportjainkhoz!

Fogyasztási- és termelészövetkezetek

Eltársak!

Ha meg akarjátok könnyíteni magatoknak és családotoknak a megélhetést, ha meg akarjátok tartani azt, amit sztrájkokkal és kollektív szerződéssel ki-harcoltatok magatoknak, valamennyien alakítsátok meg a fogyasztási- és termelészövetkezeteket.

A kereskedelmet és a termelést kiragadni a profit ördögének a karmából, — ez a fogyasztók szövetségi szervezetének a célja.

1922-ben Angliában és Skóciában 1600 szövetkezet volt 4 millió taggal és évi 205 millió font sterling jövedelemmel. Raktáraikban és műhelyeikben több, mint 100.000 munkás és munkásnő dolgozott, ma ezek a számok bizonyos, hogy megkétszereződtek. Valamennyi nyugati állam hatalmas munkásmozgalmai szoros összefüggésben állanak a termelő- és fogyasztási szövetkezetekkel. Belgiában elősegítették a munkások azon győzelmes harcát, amelyeket a kapitalisták a 8 órás munkaidő ellen és a munkások legegységesebb jogai ellen indítottak.

Romániában a munkás termelő és fogyasztószövetkezetek még csak most bontakoznak ki. A kolozsvári munkásság már megalakította fogyasztási és termelészövetkezetét. A péterfalvai munkásság már régen megindította ezirányú akcióját, sajnos a 13 hetes sztrájk megakadályozta a munkásság ezen törekvéseit. Ismerve a péterfalvai munkásság lelki berendezését, tudjuk, hogy a szövetkezet létesítése már nem késhet sokáig. A tordai összmunkásság most akarja szövetkezetét felállítani.

Az üveges munkásoknál az adott helyzet és a körülmények szükségessé teszik a fogyasztási szövetkezetek felállítását.

Aki ismeri a romániai üvegyárakat, tudja jól, hogy az üvegyárak messze esnek a vasutvonalától, sőt azok a gyárak, amelyek a városokban vannak, messze esnek a város középpontjától. Ilyen körülmények között maguk az üvegyárosok tartják a kantinákat is. A nehéz fizikai munkát végző üveges

munkások ezekből a kantinokból szerzik be szükségleteiket. És ha őszinték akarunk lenni, az árak drágábbak, mint benn a városban.

Az üveges munkás máshol nem igen szerezheti be szükségleteit, csak ott, ahol van, mert erre nincs ideje és az adott helyzetet rendszeren kihasználják a munkás rövására. — A szövetkezetek létesítésével két célt érünk el: olcsóbbá tesszük az életet és megerősítjük szervezeteinket.

Befejezést nyert a lespezi-i üvegmunkások sztrájkja

A csoport vezetőségétől nyert értesülésünk alapján a sztrájk befejezést nyert 1924 október 15-én. Az üvegfúvók 40% béremelést értek el, a csiszolók és kötözőnők 25%-ot azzal az ígérettel, hogy ha ebből a 25%-kal fel-emelt fizetésből nem tudnak kijönni, akkor ők is megkapják a 40%-ot. A fakedvezményt is felemelték havi egy méterről 1 1/2 méterre.

„Ha nem jönnek ki 25%-ból” — azt mondja a gyáros ur — „hát ők is megkapják a 40%-ot.”

Milyen üres argumentumok ezek. A 25% béremeléssel a kötözőnők most fognak keresni havonta 740 lei helyett 925 leit 14—16 órás napi munkaidő mellett. Kérdezzük m: Vajon melyik rabszolgának elegendő havi 925 lei, hogy ebből megtudjon élni? Mi meg-izenjük, hogy még a 40% sem elég, nemhogy a 25%-elegendő volna. Ezt nem is tartjuk szükségesnek megindokolni, mert ezt a gyáros ur is olyan jól tudja, mint mi.

Nem szándékunk a sztrájkok igénybevétele, mert ismerjük annak minden jó és rossz oldalát, azonban megizenjük a gyáros urnak, hogy a lespezi-i üvegmunkások szolidaritása és szervezete ma már egy erőt jelent és a közeljövőben még nagyobb erőt fog jelenteni és kénytelenek leszünk elhinni azt, hogy a jövő offenzívánál a sziguranca főnökével „munkások nélkül” nem fog tudni üveget gyártani.

Bolsavilkok, mint sztrájk-törők

A szövetségünkhöz tartozó és osztályharc alapján álló üvegesmunkás csoportjainknál még sztrájk-törő nem volt és a helyzet az, hogy nem is lesz a jövőben sem.

Az elvtársak jelentéséből kitűnik, hogy Horák és sógora munkába állítottak magukkal hozva még Constantából egy néhány üvegesmunkást. Nagyon csunya dolgokat követett el ön Horák ur, addig, amíg a többi üvegyárak munkásai elmentek a legnagyobb anyagi áldozatok meghozni munkástársaink érdekében, addig ön először burkolózva, azután egész nyíltan hátba támadja munkástársait. Így képzeli el ön a forradalmat? Nem megtáviratoztuk önnek mi is meg a lespeziek is, hogy itt sztrájk van és menjen a fészkes fenébe akár hova, csak Lespezibe ne jöjjön és ön ennek dacára pont Lespezibe jött. Kár a nyomdafestékekért meg a papírért, hogy ennek az embernek a munkásellenes cselekedeteit bővebben megírjuk. Hiszünk és reméljük, hogy a sorsa meg van pecsételve a romániai üvegesmunkások előtt.

Bomlik a „Monterusz” üveges-csoport

A brassói üvegesmunkások egy része jölkölt egy pár vezető bolsinak a demagógiájával, akik minden eszközzel nem hozzájuk tartozó üvegesmunkások terrorizálták, veréssel és fejbetöréssel fenyegették, ha nem iratkoznak be a bolsi csoportba.

Az öntudatos üvegesmunkások nem ijedtek meg a fenyegetésektől sem, sőt ellenkezőleg kérték az üvegesmunkások titkárát, Rusu szaktársat, hogy támogassa őket akciójukban. E célból vasárnap szeptember 7-én Rusu szaktárs megjelent közöttük és vázolta a romániai üvegesmunkások mozgalmát. Az eredmény az, hogy mintegy 20—25 üveges munkás becsatlakozott a kolozsvári vas- és vegyipari munkások szövetségébe.

Vasárnap, amikor Rusu szaktárs üvegyárban volt, megjelent Garmazi is, gondolván, hogy megtudja akadályozni Rusu szaktárs munkáját. Azonban mint nagyon sokszor, úgy most is Garmazi ur kudarcot vallott, mert az öntudatos üvegesmunkások nagyon megismerik Garmazi ur tehetetlenségét.

Ime, a nagyváradi bolsi vasascsoport bomlása után sorra következnek a többi életképtelen bolsi csoportok bomlása nagyon könnyen érthető okokból.

Felelős szerkesztő: Bartalls Sándor.
Kiadó: A Romániai Vas-, Fém- és Vegyipari Munkások Szövetsége.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Cluj-Kolozsvár, Strada Memorandumul 21

Gutenberg-könyvnyomda Cluj